

PASSAGES

AZ ORIENT PROJEKT MAGYAR-ÁZSIAI
KAPCSOLATTÖRTÉNETI PLATFORM ÉVKÖNYVE

orient-projekt.hu

OP

1. ÉVFOLYAM | 2023

Egyiptom • India • Japán • Kína • Koreai-félsziget • Mongólia

PASSAGES

Az Orient Projekt

Magyar-Ázsiai

Kapcsolattörténeti Platform

Évkönyve

PASSAGES

Az Orient Projekt
Magyar-Ázsiai Kapcsolattörténeti Platform Évkönyve

1. évfolyam

Budapest

2023

orient-projekt.hu

PASSAGES

Az Orient Projekt Magyar-Ázsiai Kapcsolattörténeti Platform Évkönyve
1. évfolyam | 2023

A *Passages* az Orient Projekt Magyar-Ázsiai Kapcsolattörténeti Platform (OP) évkönyve. Kiadványunk elektronikus folyóirat formájában, *Open Access* rendszerben évente egyszer jelenik meg honlapunkon. Ennek megfelelően díjmentesen hozzáférhető, és a szerzők számára is díjmentes publikációs lehetőséget nyújt. A kéziratok benyújtásához segédlet szintén honlapunkon található.

Főszerkesztő, szerkesztésért felelős személy: NAGY ELEK

Szerkesztők: CSOMA MÓZES, GYARMATI JÁNOS, ISPÁN ÁGOTA LÍDIA, KIRÁLY ATTILA, SIPTÁR DÁNIEL, SZÁNTÓ IVÁN, SZILÁGYI ZSOLT

A lapszám szakmai szerkesztője: KIRÁLY ATTILA

A lapszám olvasószerkesztője: ISPÁN ÁGOTA LÍDIA

Grafikai terv: KIRÁLY ATTILA

Tördelés: MAHMOUDI-KOMOR JUDIT

Kiadó: Orient Projekt Magyar-Ázsiai Kapcsolattörténeti Platform
Eurázsia Központ

Az Orient Projekt fő támogatója a Pallas Athéné Domus Meriti Alapítvány

PADME
PALLAS ATHÉNÉ
DOMUS MERITI
ALAPÍTVÁNY

Felelős kiadó: NAGY ELEK

A kiadó székhelye: 2600 Vác, Donga u. 2.

Honlap: <https://orient-projekt.hu>

Kapcsolat: info@orient-projekt.hu

ISSN 2939-8592 (Online)

ISSN 2939-8584 (Nyomtatott)

DOI: <https://doi.org/10.59608/pas2023a000.00>

A kiadvány Spectral és Ambient betűtípussal, 210 × 297 mm méretben készült. A borítón: Elked Antal kocsijával (1899, Sanghaj. Opel Darracq, 1899-es modell). Fotó: Kiss Sándor gyűjteményéből.

Ez a Mű a [Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Ne változtasd! 4.0 Nemzetközi Licenc](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/) feltételeinek megfelelően felhasználható.

PASSAGES 1. ÉVFOLYAM (2023)

NAGY ELEK: <i>Főszerkesztői előszó és köszönetnyilvánítások</i>	9
Egyiptom	
KIRÁLY ATTILA: <i>Egyiptom és Magyarország</i>	13
KIRÁLY ATTILA: <i>A magyarországi egyiptológia oktatás történetének vázlatja</i>	47
KIRÁLY ATTILA, REZSABEK NÁNDOR: <i>Mahler Ede (1857–1945)</i>	69
India	
LÁZÁR IMRE: <i>A magyar–indiai kulturális kapcsolatok évszázadai</i>	76
BALDAVÁRI ESZTER: <i>Medgyaszay István (1877–1959)</i>	131
KELÉNYI BÉLA: <i>Schwaiger Imre (1868–1940)</i>	139
LÁZÁR IMRE: <i>Sóbhá (Fori) Néhrú (1910–2001)</i>	145
LÁZÁR IMRE: <i>Tömöry Edith (1910–2001)</i>	155
Japán	
KISS SÁNDOR: <i>Elked Antal (1873–1942)</i>	166
KISS SÁNDOR: <i>Komor, George (1888–1976)</i>	177
KISS SÁNDOR: <i>Komor Izidor (1860–1942?)</i>	183
KISS SÁNDOR: <i>Komor Szigfrid (1863–1935)</i>	189
KISS SÁNDOR: <i>Kuhn Arthur (1850–1943)</i>	195
KISS SÁNDOR: <i>Kuhn Moritz Montague (1831–1901)</i>	201
KISS SÁNDOR: <i>Metzger Nándor</i>	205
SZILAS LÁSZLÓ SJ RENDTÖRTÉNÉSZ NYOMÁN JTMR LEVÉLTÁR: <i>Nemeshegyi Péter SJ. (1923–2020)</i>	229
GULYÁS ZOLTÁN: <i>Szentgáli Antal (1868–1945)</i>	239
SZÉKÁCS ANNA: <i>Székácsné Vida Mária (1916–2000)</i>	251
Kína	
SALÁT GERGELY: <i>Kína és Magyarország</i>	267
SZILAS LÁSZLÓ SJ RENDTÖRTÉNÉSZ NYOMÁN JTMR LEVÉLTÁR: <i>Ladányi László SJ. (1890–1965)</i>	299
SZILAS LÁSZLÓ SJ RENDTÖRTÉNÉSZ NYOMÁN JTMR LEVÉLTÁR: <i>Szarvas Miklós SJ. (1890–1965)</i>	305

PASSAGES 1. ÉVFOLYAM (2023)

Koreai-félsziget

CSOMA MÓZES: <i>A Koreai-félsziget és Magyarország</i>	315
OSVÁTH GÁBOR: <i>Diák voltam Észak-Koreában. 1970–72</i>	337
CSOMA MÓZES: <i>Gróf Vay Péter élete és utazásai Koreában</i>	355

Mongólia

SZILÁGYI ZSOLT: <i>Mongólia és Magyarország</i>	367
KEMPF BÉLA: <i>A Szegedi Egyetem Könyvtárának Ligeti-hagyatéka</i>	407
SZILÁGYI ZSOLT: <i>Kara György (1935–2022)</i>	417
SZILÁGYI ZSOLT – ROTTÁR MÁTÉ: <i>Ligeti Lajos (1902–1987)</i>	425

Művészek

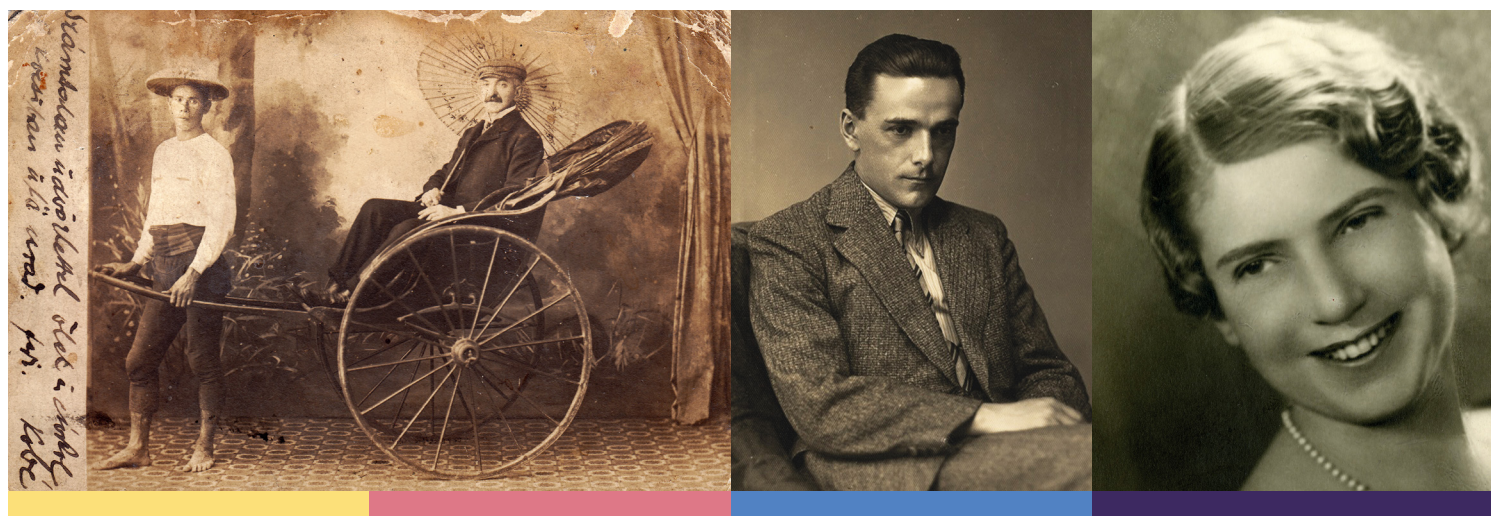
KELÉNYI BÉLA: <i>Boromisza Tibor (1880–1960)</i>	439
KELÉNYI BÉLA: <i>Csapek Károly (1904–1976)</i>	445

Kapcsolattörténeti esszé

Magyarország és a Koreai-félsziget kapcsolattörténete

CSOMA MÓZES*

* Korea-kutató, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem tudományos főmunkatársa és a Károli Gáspár Református Egyetem habilitált docense. E-mail: csoma.mozes@uni-nke.hu**Kulcskifejezések:** Kapcsolattörténet, Korea, KNDK**Hivatkozás:** Csoma, M. (2023). Magyarország és a Koreai-félsziget kapcsolattörténete *Passages* 1:315–336. <https://doi.org/10.59608/pas2023a022.00>

Az első érintkezések Magyarország és Korea között (1890–1910)

Magyarország és a Koreai-félsziget kapcsolatai a 19. század végéig nyúlnak vissza. Az Osztrák–Magyar Monarchia a többi európai hatalomhoz képest csak bizonyos késéssel, 1890-ben kezdeményezte a diplomáciai kapcsolatfelvétellel egyenértékű barátsági, kereskedelmi és tengerhajózási szerződés létrehozását a koreai Csoszon Királysággal, amelynek megkötéséhez a Zrínyi gőzkorvetet küldték a Koreai-félszigetre. Az osztrák–magyar hadihajó orvosa **dr. Gáspár Ferenc** volt, akinek útleírásának köszönhetően pontos ismereteink vannak a történekről. A hajóorvos a következőképpen számolt be a hajó megérkezését követően történt fejleményekről:

„Parancsnokunk a tisztikar egy részének kíséretében a szárazföldi úton – lóháton – Seoulba ment, hol haladéktalanul érintkezésbe lépett az illető kormányfőiakkal. A külügyminisztérium tagjai, név szerint: Min-Csong Mak m.-elnök, i-Hon-Csong-Yong és Nam-Csong-Csol alelnökök, továbbá I-Csung-Ha és Kim-Sha-Csol főtanácsosok a legünnepélyesebb módon fogadták küldöttségünket és kifejezték, hogy ő felsége Korea királya [...] büszkeséggel és örömmel lép szerződésre a hatalmas nyugati állammal, de legnagyobb sajnálatára nem bocsátkozhatik most semminemű külügyi dolgokba, tekintettel a szigorúan előírt udvari

Kollázs képei:**Balra:** ld. a 5. képnél**Középen balra:** ld. a 6. képnél**Jobbra:** A legbiztosabb közlekedő eszköz. Háttul a Peking-koppenhágai távírvonal. Felvételt készítette: Geleta József. Forrás: 5966-2003, MFM-Érd

1. kép.

Gáspár Ferenc. Forrás: Magyar Földrajzi Múzeum, Adattár

*etikettre, melyet a jelenlegi gyász előír. Ugyanis ottlétünk alkalmával temették el a királynak több hónappal ezelőtt elhalt édesanyját.*¹

A közelmúltban azonban fény derült arra, hogy a koreai fél elutasító magatartását nem feltétlenül Sindzsong anyakirályné halála okozta. A korabeli feljegyzések tanúsága szerint ugyanis a koreai hivatalnokok elbizonytalanodtak attól, hogy az osztrák–magyar küldöttséget a Szöulban rezidens német konzul kísérte. Ferdinand Krien konzul elsősorban helyismeretével és japán nyelvtudásával segítette az osztrák–magyar delegációt, jelenlétét azonban a koreaiak úgy értelmezték, hogy az Osztrák–Magyar Monarchia valószínűleg nem egy független állam, hanem a Német Császárság vazallusa lehet.² A szóban forgó kapcsolatfelvétel végül másfél évvel később valósult meg: a diplomáciai dokumentumot 1892. június 23-án Tokióban írta alá báró Rüdiger von Biegeleben osztrák–magyar követ és Kvon Dzse Hjong koreai ügyvivő. A fejlemények után pár hónappal Ferenc Ferdinánd osztrák–magyar trónörökös ázsiai körútra indult a Kaiserin Elisabeth páncéloshajó fedélzetén. Bár a *Pesti Hírlap* című budapesti napilap azt valószínűsítette, hogy a trónörökös majd Koreába is ellátogat, erre végül nem került sor, továbbá diplomáciai képviselők sem jöttek létre Bécsben illetve Szöulban.³

A két ország közti szerződést a magyar Országgyűlés 1893. április 20-án ratifikálta, amelynek során Közgazdasági Bizottság előadója a következőket mondta el:

„A koreai királyságnak folyton fejlődő közigazdasági viszonyai immár oda jutottak, hogy a Koreai-félsziget-királyság [Sic!] öt európai nagyhatalommal megkötve a nemzetközi szerződést, a múlt évben barátsági, kereskedelmi és hajózási

1 Gáspár 1892, 389–390.

2 Park 2019, 119.

3 Gáspár Ferenc felolvasása. *Pesti Hírlap*, 1893. április 28.

szerződést kötött velünk is. Ezen szerződés becikkelyezését a legmelegebben vagyok bátor a T. Háznak ajánlani, és habár hazánk érdekei ezen félszigettel szemben ma még közgazdaságilag jelentőseknek nem mondhatók, de azon összeköttetések, melyek itt szerezhetők, s amelyek hazánk közgazdaságának esetleg javára szolgálhatnak, mégis arra indítanak, hogy e barátsági és nemzetközi szerződést ezen [...] jelentőségre emelt királysággal szemben a T. Háznak elfogadásra ajánljam.”⁴

A szerződéssel az Osztrák–Magyar Monarchia független országnak ismerte el a Csooszon Királyságot, de a pozitív fejlemények ellenére egyik fővárosban sem került sor követségek megnyitására. Az osztrák–magyar érdekek helyszíni képviselőjét a továbbiakban is a német konzul látta el, pár évvel később Vay Péter magyar lelkipásztor azonban meglehetősen negatívan értékelte ezt a gyakorlatot:

„Herr ... van megbízva az osztrák–magyar ügyek vezetésével is. Azaz volna, ha léteznének. De fájdalom nincsenek, bár Fiumén át üveghutáink, hajlított bútorgyáraink és több egyéb gyártmányaink biztos piacot találnának, ha az illetékes körök a nemzeti iparfejlesztés iránt érdeklődnének. De a bécsi külügyminisztérium ez idő szerint még hűen látszik követni Kálnoky gróf tanácsát, melyet egy alkalommal egyik fiatal diplomatának adott: Ha biztos előmenetelt óhajt pályafutásán, ne feledje, hogy soha se leszünk kegyvesztettek azért, amit nem teszünk.”⁵

A századforduló időszakában csupán kevés magyar fordult meg az akkor már Koreai Császárság nevet viselő államban. A kevés látogató közé tartozott a fentebb említett **Vay Péter** lelkipásztor, aki 1902-ben személyesen találkozhatott a koreai uralkodóval is. A magyar látogatót szintén a német konzul kísérte el a császári audienciára, amelyre a Dokszu palotában került sor. Vay Péter csalódottan írta le útbeszámolójában, hogy a palota modernizálásakor számos európai stílusú pavilont is építettek, amelyek nem illeszkedtek a tradicionális koreai stílusú épületek közé. Kodzsong császár alapvetően nagyon pozitív benyomást gyakorolt a magyar lelkipásztorra. Vay leírása szerint az uralkodó arckifejezése nyájas és jóakarátú volt, alakja törekenynek tűnt, magatartása pedig a félénkség határát súrolóan visszafogott volt. Az utóbbi ellenére a császárt nagyon érdekelte, hogy a magyar látogató milyen útvonalon jutott el Koreába, és számos kérdést tett fel Vay szülőhazájáról. Kodzsong elmondta azt is, hogy követeitől nagyon sokat hallott az európai országok fényes udvari életéről, valamint a pompázatos hintós felvonulásokról, de idős életkora miatt – ekkor már elmúlt 50 éves – nem tudott külföldi utazásra vállalkozni. Az uralkodó elismeréssel szólt a szülői Mjongdong negyedben épült katolikus székesegyházról, valamint nagy érdeklődéssel hallotta annak hírért, hogy katolikus szerzetesek egy árvaházat hoztak létre a fővárosban. A császár látszólag örömmel fogadott minden olyan információt, ami a palotai életen kívülről származott.⁶

Vay Péter látogatásának időszakában Korea függetlensége már a Japán Császárság és a cári Oroszország szembenállásának törekeny egyensúlyától függött. Az 1904–1905 között lezajlott orosz–japán háború végkimenetele azonban megpecsételte a félsziget jövőjét. A japánok 1905 novemberében protektorátusi rendszert vezettek be, amivel Korea elvesztette a diplomáciai kapcsolatokhoz való jogát. A történetek hatására a koreai külügyeket

4 Idézi: Faludi 1981, 5.

5 Vay 1906, 293.

6 Vay 1906, 319–322.

2. kép.

Ismeretlen fotográfus. Bozóky Dezső portréja. ADF_5940
© Szépművészeti Múzeum

addig irányító Min Jong Hvan követ tiltakozásának jeleként öngyilkosságot hajtott végre. Tettét követően zsebeiben öt üzenetet találtak, amelyekben arra kérte az Egyesült Államok, Nagy Britannia, Franciaország, Németország és Kína képviselőit, hogy figyeljenek fel a koreai állam haláltusájára. Ebben a bonyolult és tragikus időszakban fordult meg két magyar látogató a függetlenségének végóráit élő Koreai-félszigeten: az egyikük **Baráthosi Balogh Benedek** erdélyi néprajzkutató volt, aki később *Korea, a hajnalpír országa* című monográfiájában számolt be helyszíni tapasztalatairól az utókor számára.⁷ A másik látogató pedig **dr. Bozóky Dezső** hajóorvos volt, aki helyszíni megfigyelései alapján úgy vélte, hogy Korea jobb kezekben lesz a felkelő nap országának irányítása alatt, mintha az „orosz medve karmaiba” került volna.⁸

A Koreai Császárság önálló államiságának teljes felszámolására 1910 augusztusában került sor, így akkortól kezdődően Korea a Japán Császárság részévé vált. Magyarországon a *Budapesti Hírlap* egy hosszas cikkben vizsgálta az annexiót legitimáló három okiratot: a japán és a lemondó koreai uralkodó közös leiratát, az annexiós szerződést, valamint az annexió deklarációját.⁹ A határozott Japán-ellenes álláspontot tükröző újságcikk a két uralkodó leiratát „szükszavúnak” és „szenttelennek” minősítette, az annexiós szerződést pedig „ravasznak” és „semmitmondónak”. Az újságcikk az annexiót deklaráló okirattal kapcsolatosan a következőket közölte:

7 A témáról bővebben: Csoma 2009.

8 A témáról bővebben: Csoma 2019e.

9 Korea annexiójának okiratai. *Budapesti Hírlap*, 1910. szeptember 4.

3. kép.

Hopp Ferenc: Főút Szöulban.
1903. HFA/1718/15, 84.kep.
© Szépművészeti Múzeum

„[az okirat] megsemmisíti Korea önállóságát, kiírtja egy nagy országnak életét, megszünteti azokat a viszonyokat, a melyek az önálló Korea és más államok közt fennállottak és így bizonyos változást idéz elő az államok nemzetközi életében. Igaz, hogy Korea nem játszott figyelemre méltóbb szerepet a nemzetközi politikában, de a többi államhoz való viszonya mégis sokszor szerződésekkel volt szabályozva, amelyek közt a legfontosabb a kereskedelmiek. Ezeket most Japánország [Sic!] egyoldalúan és önhatalmúan semmisíti meg és így sérti több államnak törvényesen szerzett jogait.”¹⁰

Magyar utazók megfigyelései a Koreai-félszigeten a japán gyarmati uralom idején (1910–1945)

A japán gyarmati uralom időszakában is csak kis számú magyar utazó fordult meg a Koreai-félszigeten, közülük tartozott a már említett Vay Péter lelkipásztor is, aki 1914 nyarán Japánból hazatérőben tett ismét rövid látogatást Koreában. A magyar misszionárius Puszanba érkezve megdöbbenéssel fedezte fel, hogy a város vasútállomásán már Párizsból, Berlinből és Szentpétervárról közvetlenül érkező vagonok is láthatóak. A fővárosba érkezve azonban a gyarmati hatóságok által végrehajtott fejlesztések felemás érzéseket váltottak ki a lelkipásztorból, mivel Szöul korábbi csendessége és méltósága eltűnt a modern épületek – bank, áruház, mozi – megjelenésével. Ezzel ellentétben a kínai határ felé haladva Phenjanban ismét találkozhatott a régi Korea képével, mivel a helyi lakosok ott még kizárólag a tradicionális fehér ruhákat viselték.¹¹

10 Korea annexiójának okiratai. *Budapesti Hírlap*, 1910. szeptember 4.

11 Vay 1918, 312, 317, 320.

4. kép.

Balázs Ferenc portréja.
 Forrás: Magyar Földrajzi
 Múzeum, Adattár.

Vay Péterhez hasonlóan **Balázs Ferenc** erdélyi író is érzékenyen figyelte meg azokat a változásokat, amelyek a múlt század első évtizedeiben a Koreai-félszigeten végbementek. Az erdélyi író 1928-ban tett rövid látogatást a függetlenségétől megfosztott félszigeten, amelynek során Szöulban megfordult a gyarmati főkormányzóságon is.¹² A japán tisztviselőkkel folytatott beszélgetésre a következőképpen emlékezett vissza:

„Őszintén megmondtam nekik, hogy én a kérdésnek csak a koreai oldalát ismerem, s hogy az meglehetősen sötét. A koreaiak, akikkel a világ bármely részén találkoztam, csak panaszkodni tudtak az elnyomás ellen. Az erdélyi magyarok kisebbségi sorsára hivatkoztam, s a jogokra, amelyek minden kisebbséget megilletnek. A titkár nyájasan mosolygott, angol nyelvű kiadványokkal ajándékozott meg, s radikálisnak nevezett.”¹³

A következő magyarok az 1930-as évek során érkeztek a Koreai-félszigetre és a szomszédos Mandzsúriába (Északkelet-Kína), ahol saját szemükkel szerezhettek tapasztalatokat a koreai függetlenségi mozgalom erősödéséről. 1934-ben a *Pesti Hírlap* fiatal újságírónője japán látogatását befejezve egy komphajó fedélzetén érkezett Puszanba, ahonnan vasúton jutott el Szöulba. **Geszty Júlia** a fővárosban Jun Csi Ho báró vendége volt, aki a gyarmati időszak egyik legismertebb Japán-barát politikusaként ismert. Az újságírónő Jun révén ismerte meg a koreai nemzeti identitás olyan kihagyhatatlan elemeit, mint a hagyományos stílusú koreai lakóház, a tradicionális padlófűtési rendszer és a kimcsi nevű koreai savanyúság.¹⁴ Geszty Júlia szülői

12 A témáról bővebben: Csoma 2019b.

13 Balázs 1975, 197.

14 A témáról bővebben: Csoma 2021c.

5. kép.

Geszty Júlia újságíró mű-
termi portréja, 1930-as évek,
1940-es évek eleje, Budapest.
Rónai Dénes (1875–1964)
felvétele. Fővárosi Szabó
Ervin Könyvtár – Budapest
Gyűjtemény, bibFSZ01764277

tartózkodását követően vasúton utazott tovább Mandzsúria felé, majd már Budapesten kiadott útleírásában részletesen beszámolt arról, hogy a japánok az állandó partizánveszély miatt csak erős katonai biztosítással tudták közlekedtetni a személyvonatokat:

„Korea sziklaszorosait elhagyva, Antungnál, Mancsukó [Sic!] területére ért vonatunk. [...] A határállomáson nagy katonai őrség tartózkodik. Szigorúan ellenőrzi az új császárságba érkező idegeneket. A vonaton egyenruhás határrendőrök vizsgálták át az útleveleket. Én voltam az egyetlen európai utas. [...] Japáni adatok szerint kb. ötvenezer bandita kóborol Mancsukó óriási területein. Érthető tehát, hogy a határállomáson egész sereg csapat fegyveres katona szállt fel a vonatra. Így mentünk az ország belsejébe.”¹⁵

A japán indoklásban szereplő 50 ezer kóborló „bandita” kétségkívül a kínai-koreai függetlenségi harcosokra vonatkozott, akik ebben az időszakban állandó veszélyt jelentettek a japán gyarmati hatóságokra. A KNDK későbbi „nagy vezére” is a mandzsúriai határvidék partizánjai közt bukkant fel, ahol egy kisebb egység parancsnoka lett. Kim Ir Szen ebben az időszakban még a Kim Szong Dzsü nevet használta.

A magyar újságíró távol-keleti körutazásával nagyjából egy időben egy erdélyi magyar lelkipásztor kezdte meg több éves térítői tevékenységét Mandzsúria területén. **Babos Sándor** is azonnal szembesült a partizánveszély miatti fokozott biztonsági készültséggel. Leveleiben a következőképp számolt be első benyomásairól:

15 Geszty 1937, 176–181.

6. kép.

Babos Sándor portréja.

Forrás: honlap.parokia.hu

„Október 28-án délután 3 órakor Dairenben voltunk. Már nagyon megszoktam a hajót és sajnáltam elhagyni, meg aztán annyi minden kérdés gyűlt fel bennem. [...] Másnap reggel 9 órakor vonatra ültem és robogtam Mukden felé. Minden kocsiszakaszban a kocsik két kijáratánál revolverrel, kézigránáttal fel-fegyverzett katonák ültek. Gondoltam magamban: ez elég cifra dolog. Az állomásokon homokzsákokból épített barikádok voltak, a hidaknál erős őrség és hatalmas reflektorok álltak készenlétben.”¹⁶

A magyar misszionárius környezetében számos összecsapásra került sor a kormányerők és a hivatalosan „banditaként” emlegetett kínai–koreai szabadcsapatok között. Babos Sándor elsősorban arról számolt be, hogy a „banditák” gyakran hajtottak végre támadásokat a környező falvak, valamint a vonatok ellen. De leírta azt is, hogy amikor a mukdeni rendőrség körülfűrt és felégetett két „banditasággal” vádolt falut, a helyi újságban csak egy pár soros híradásban számoltak be róla. A magyar lekipásztör meglehetősen jól átértette az állandó harcok alapvető okát: „Ami [...] Mandzsúriát illeti, sok banditának nevezett csapat nem egyéb, mint politikai szervezet. Egyik ország banditáknak, a másik ország pedig nemzeti hősöknek tartja és titulálja őket.”¹⁷

Magyarország és Észak-Korea kapcsolatainak kezdeti szakasza (1948–1953)

16 Pagodák árnyékában 1944, 30–31.

17 Pagodák árnyékában 1944, 141.

Mint ismeretes, a Koreai-félsziget felszabadulására csak a tengelyhatalmak második világháborús vereségének következményeként kerülhetett sor. Az ideiglenes jelleggel szovjet és amerikai megszállási övezetekre osztott félszigeten nem sokkal később két hatalmi központ jött létre, majd 1948-ban kikiáltották a két rivális koreai állam létrejöttét. A Magyar Népköztársaság 1948. november 11-én vette fel a kapcsolatot a félsziget északi részén létrejött Koreai Népi Demokratikus Köztársasággal. A *Szabad Nép* című pártlap egy nappal később számolt be Pak Hon Jong észak-koreai külügyminiszter és Rajk László magyar külügyminiszter táviratváltásáról, valamint a diplomáciai kapcsolatok felvételéről. A cikk tanúsága szerint Rajk László a magyar minisztertanács előtt beszámolt a koreai külügyminisztertől kapott táviratról, miszerint a félszigeten – pontosabban annak északi részén – a szovjet csapatoknak köszönhetően „hatalmas változások” mentek végbe, így a koreai nép nevében javasolja, hogy Magyarország és a KNDK létesítsen diplomáciai és gazdasági kapcsolatokat. A minisztertanács határozata értelmében Rajk László táviratban értesítette Pak Hon Jongot, hogy az ország készségesen felveszi a kapcsolatot Észak-Koreával, és üdvözölte a „szabadságszerető népek táborának új tagját”.¹⁸ A korszakra jól jellemző párhuzam, hogy a későbbiekben mindkét külügyminiszter a kommunista párton belüli koncepciók perек áldozatává vált.

A két távoli ország közti kapcsolatok csupán 1950 tavaszán váltak intenzívebbé, ugyanis az első magyar diplomaták áprilisban megérkeztek a KNDK-ba.¹⁹ Simics Sándor magyar követ jelentése szerint Vlagyivosztokból hajón jutottak el a Keleti-tenger partján fekvő Ranam kikötőjébe, ahol az észak-koreai Külügyminisztérium protokollfőnöke és a tartományi párttitkár várta őket. A diplomaták különvonaton jutottak el Phenjanba, ahol a helyi Inturiszt Szállóban kaptak szállást.²⁰ Mindezek után Simics Sándor 1950. április 20-án adta át megbízólevelét Kim Tu Bong államfőnek, de Kim Ir Szen miniszterelnökkel és Pak Hon Jong külügyminiszterrel sokáig nem tudott találkozni. A követ jelentése szerint Kim és Pak nem tartózkodtak a fővárosban, mivel állítólagosan a „déli határokat járták”. A miniszterelnök és a külügyminiszter azonban más miatt nem ért rá a találkozásra, ugyanis – mint későbbi kutatások során kiderült – ebben az időszakban Moszkvában tartózkodtak, ahol Sztálinnal folytattak titkos tárgyalásokat.²¹

A koreai háború kirobbanását követően a Magyar Népköztársaságban is nagyarányú szolidaritási mozgalom indult a KNDK megsegítésére. A magyar kormány egy hadikórház felállítását határozta el, majd az első orvoscsoport 1950. július 20-án el is indult Észak-Koreába. Az Északkelet-Kínában lévő Mukdenig (ma Senjang) repülőgépen utaztak, ahonnan vasúton érték el Antung (ma Tandong) határvárost. Onnan teherautókon folytatták útjukat Phenjan felé, ahol a KNDK Külügyminisztériumának és Egészségügyi Minisztériumának képviselői fogadták őket. A Rákosi Mátyás Kórház elsőként a főváros közelében lévő Csunghva településen kezdte meg tevé-

18 Magyarország elismeri a független Koreai Népi Demokratikus Köztársaságot. *Szabad Nép*, 1948. november 12.

19 A phenjani magyar követség 1950. május 5-i jelentése. MNL XIX-J-1-j-1945–1964-Korea 7. doboz 5/f.

20 A témáról bővebben: Csoma 2020a.

21 Shen és Xia 2018, 32.

7. kép.

Elindul Koreába a magyar tábori kórház személyzete. (A koreai háború 1950. június 25-én kezdődött. A „Megvédjük a békét” Mozgalom Országos Tanácsának július 15-ei felhívására a magyar dolgozók országos pénzyűjtése eredményeképpen július 26-án egy teljesen felszerelt kétszáz ágyas tábori kórházat küldenek Koreába.) Budapest, Ferihegyi repülőtér, 1950. július 20. Magyar Fotó: Bauer Sándor

kenységét, meglehetősen mostoha körülmények között.²² Az első sebesültek 1950. augusztus 10-én érkeztek meg, de alig három héttel később egy amerikai légitámadás teljesen lerombolta az épületet. A korszak viszonyait jól jellemzi, hogy Magyarországon a *Szabad Nép* című pártlap beszámolt arról, hogy a fenti településen augusztus végén bombatámadás ért „egy kórházat”, ami miatt Pak Hon Jong külügyminiszter tiltakozását fejezte ki az ENSZ-nél, de egyetlen szóval sem említették, hogy arról a kórházról van szó, ahol a magyar orvoscsoport dolgozik.²³ Mivel a Rákosi Mátyás Kórházat szeptember elején újabb légitámadás érte, az észak-koreai hatóságok úgy döntöttek, hogy a kórházat a fővárostól 120 kilométerrel északabbra lévő Jangdokba helyezik át. 1950. október 10-én azonban az ENSZ csapatok előre nyomulása miatt onnan is evakuálni kellett az orvoscsoportot, így előbb a kínai határon lévő Manphoba helyezték át őket, végül Mandzsúriába telepítették át a kórház személyzetét. A magyar orvoscsoport így hónapokon keresztül ott várta a hadihelyzet megváltozását, hogy visszatérhessenek a KNDK-területére.²⁴

Mindezzel párhuzamosan megkezdődött a phenjani magyar követség evakuálása is. A KNDK Külügyminisztériuma 1950. október 7-én közölte a helyi diplomáciai testület tagjaival, hogy a missziókat evakuálni fogják a fővárosból.²⁵ Simics Sándor magyar követ jelentésében részletesen leírta,

²² Csoma 2021b, 19–25.

²³ Pak Hen En elvtárs, koreai külügyminiszter tiltakozása az ENSZ-nél... *Szabad Nép*, 1950. szeptember 2.

²⁴ Csoma 2021b, 27–35.

²⁵ Simics Sándor magyar követ 1950. október 30-i jelentése. MNL XIX-J-1-j-1945–1964 Korea 1. doboz 1/b.

8. kép.

A Koreai Művészegyüttes pásztor és pásztorlány témájú táncelőadása a Győri Vagon- és Gépgyárban. Győr, 1951. MTI Fotó/Magyar Fotó: Bauer Sándor

hogy a magyar misszió munkatársai október 8-án az esti órákban indultak el a fővárosból, a koreai fél egy teherautót biztosított a csomagok és az ingóságok elszállításához. Simics Sándor a következőket írta az evakuálás viszontagságairól:

„A követségek beosztottjai az erdőben szétszóródva bokrok alatt, s egyéb helyeken bújtak meg. Reggel 8 órától [...] állandóan keringtek felettünk a bombázók és a vadászgépek, amelyek kb. fél óránkénti időközökben jelentek meg. [...] Számtalan félig szétlőtt hídon és a hidak alatti rögtönzött átjárón keresztül mentünk. Teljesen, a földig lebombázott falvak között tettük meg az utat.”²⁶

A magyar diplomatákat minden valószínűség szerint Shinüidzsü térségébe szállították, majd el is hagyták a KNDK területét, de nem egészen egy héttel később, 1950. december 8-án a mandzsúriai Csianon keresztül visszatértek Észak-Koreába, miközben keresztezték a magyar orvosok útját is.²⁷

A Magyar Népköztársaság által nyújtott támogatás nem csupán a Rákosi Mátyás Kórházban dolgozó orvoscsoportok kiküldésére és a kórház készleteinek biztosítására korlátozódott, hanem 1951 végétől – a többi szocialista országhoz hasonlóan – hazánk több száz koreai diák befogadását és képzését vállalta. Az általános és középiskolás korúak a Szabadság-hegyen létrehozott Kim Ir Szen Iskolába és az 1953 tavaszától működő Pak Den Áj Gyermekekotthonba kerültek, de érkeztek egyetemista korú fiatalok is. Az

26 Simics Sándor magyar követ 1950. október 30-i jelentése. MNL XIX-J-1-j-1945–1964 Korea 1. doboz 1/b.

27 Simics Sándor magyar követ 1950. december 20-i jelentése. MNL XIX-J-1-j-1945–1964 Korea 1. doboz 1/b.

9. kép

Szállásukra kísérik a hazánkba érkezett koreai gyerekek egy csoportját a Vörös Hadsereg útja 165. alatt megnyílt Pak Den Áj gyermekotthonban, ahol 200 árván maradt koreai gyermeket helyeznek el. Budapest, 1953. május 8. MTI Fotó/ Magyar Fotó: Bojár Sándor

1950-es évek során Magyarországon tanult koreai fiatalok száma összességében elérte az ezer főt.

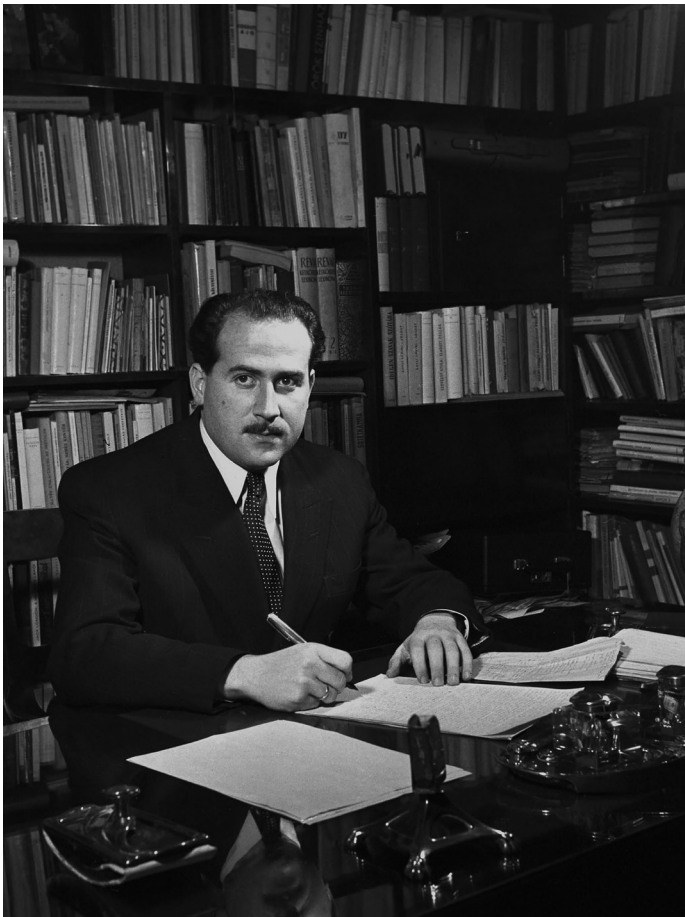
A koreai háború időszakában két magyar személy kiemelt szerepet töltött be a magyar–koreai relációban. Az egyikük **Méray Tibor** újságíró volt, aki összességében 14 hónapot töltött a koreai hadszíntéren, és a korszak közhangulatára jellemző cikkekben, riportkönyvekben számolt be a háború mindennapjairól. Az újságíró később a sztálinizmustól megundorodva Nagy Imre miniszterelnök feltétlen támogatója, majd az 1956-os forradalom bukása után a nyugati magyar emigráció fontos személyisége lett.

A másik személy **dr. Sövény Aladár** volt, aki a fent említett Kim Ir Szen Iskola tanáraként kulcsszerepet töltött be a kétoldalú kulturális kapcsolatok terén: diákjaival ő állította össze az első magyar–koreai szótárt, valamint számos koreai verset és egyéb irodalmi alkotást fordított magyarra. Később a phenjani magyar nagykövetség kulturális attaséjaként tevékenykedett, és a hazai koreanisztika úttörőjeként tekinthetünk rá.²⁸

Magyarország és a KNDK kapcsolatai a koreai háború éveiben voltak a legintenzívebbek. Észak-Korea részéről számos politikai vezető és kiemelkedő értelmiségi látogatott el hazánkba, az utóbbiak közül kiemelhetjük Csve Szüng Hi táncművésznőt, aki a múlt század közepén a koreai kultúra nagykövetének számított.²⁹ Kiemelhetjük továbbá Li The Dzsun író is, aki még a japán gyarmati uralom időszakában vált Korea egyik legismertebb novellistájává, majd a felszabadulás után Észak-Koreába távozva

28 A tudós életéről és kutatásairól bővebben: Csoma 2019d.

29 Csve Szüng Hi táncművésznő budapesti látogatásáról bővebben: Csoma 2020b.

10. kép.

Méray Tibor Kossuth-díjas újságíró otthonában munka közben. Budapest, 1953. március 31. MTI Fotó/
Magyar Fotó: Mező Sándor

a rezsim kulturális életének egyik fontos szereplőjévé vált, később azonban a koncepciós perek kárvallottja lett.³⁰ Az íróról budapesti látogatása során készült egy fekete-fehér fénykép, amelynek bekeretezett másolatát 2020 novemberében e sorok írója – mint Magyarország szöuli nagykövete – ünnepélyes keretek között adott át a novellista Szöulban élő rokonainak.³¹

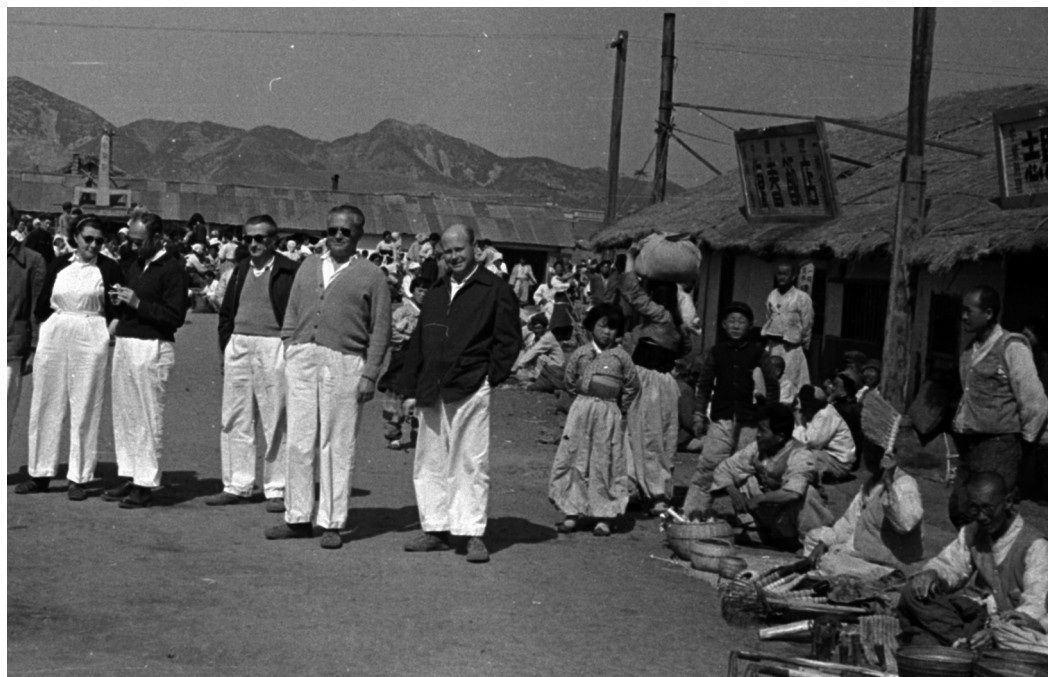
Magyarország és Észak-Korea a koreai háborút követően (1953–1989)

A fegyverszünet megkötését követő években a Rákosi Mátyás Kórház (1956 ősztől Koreai Magyar Kórház) folytatta tevékenységét, alapvetően a háborús sérülések helyett Észak-Hvanghe-tartomány általános egészségügyi feladatainak ellátására koncentrálna. A magyar orvos-egészségügyi csoportok mellett magyar mérnökök tucatjai utaztak a KNDK-ba, hogy Magyarország egyoldalú kötelezettségvállalásának részeként közreműködjenek az újjáépítés folyamatában. Magyar mérnökök tervezték meg a phenjani Pothongmun városkapu és a főpályaudvar közötti útszakasz lakóépületeit, a Kim Ir Szen tér beépítési tervét, a phenjani telefonközpont épületét, és az Orvosi Egyetem épületét. Szintén magyarok tervezték meg a Zeneakadémia és a Színiiskola épületeit, a Kim Ir Szen Tudományegyetem 800 fős diákszallóját, valamint közreműködtek a phenjani főpályaudvar és egy mozi gépészeti berendezéseinek tervezésekor.³²

30 Li The Dzsun író budapesti látogatásáról bővebben: Csoma 2019c.

31 Hungarian envoy discovers rare photo of renowned colonial-era novelist. *The Korea Times*, 2020. december 4.

32 Zöldy Emil: Magyar építészek Koreában. *Szabad Nép*, 1956. június 17.

11. kép.

Szarivon, magyar orvoscsoporth, a hátsó sorban jobbról a második dr. Hirschler Imre, a csoport vezetője, 1954. Fortepan / Hirschler András

Az újjáépítési feladatokon túl az 1950-es évek második felében Magyarország három gyárüzem teljes felépítését is vállalta a KNDK-ban. Elsőként egy mérleggyár létrehozására került sor Phenjanban, amelynek munkálatain 35 magyar szakértő vett részt, valamint az üzem berendezéseit is Magyarország szállította. A mérleggyárat 1958 utolsó napján adták át.³³ Ezután készült el a fővárostól 186 kilométerre lévő Kuszongban épített magyar szerszámgépgyár. Az üzem 1959 augusztusában kezdte meg a tényleges termelést, az építésben közreműködő magyar mérnököknek az államfői pozíciót formálisan betöltő Csve Jong Gon pártkader adott át kitüntetést. Végül 1960 decemberében sor került a Keleti-tenger partján lévő Ponguni festékgyár átadására is.

A fentiek ellenére Magyarország és a KNDK politikai kapcsolataiban fokozatos változás történt, amelynek háttérében a desztalinizáció folyamata húzódtott. A phenjani vezetés ugyanis nagy aggodalommal figyelte azokat a fejleményeket, amelyek Sztálin halála után a Szovjetunióban és a közép- és kelet-európai országok egy részében megkezdődtek. Ez is hozzájárult ahhoz, hogy a Koreai Munkapárt Központi Bizottsága 1954 májusában azzal a kéréssel fordult a Magyar Dolgozók Pártjához, hogy a Magyarországon tartózkodó, és MDP tagsággal rendelkező észak-koreai diákok egyelőre ne vegyenek részt a párt életében.³⁴ A desztalinizáció folyamata a Szovjetunió Kommunista Pártjának XX. Kongresszusa után vált egyértelművé, amelyet követően a phenjani magyar nagykövetség egy kétoldalas jelentésben foglalta össze a szovjet változásokkal kapcsolatos észak-koreai reakciókat.³⁵ A jelentés szerint a szovjet kongresszus anyagait a helyi sajtó közölte, azokat a koreai pártszervezetekben megvitatták, ugyanakkor a személyi kultusz felszámolásának ügyét sehol sem említették. A nagykövetség ügyvivője mégis bizakodva közölte, hogy „több konkrét jel” szerint a KNDK-ban kez-

33 Üzembe helyezték Phenjanban... *Népszabadság*, 1959. február 1.

34 A Külügyminisztérium 1954. június 7-i levele az MDP Országos Központjának. MNL XIX-J-1-k-1945–1964-Korea 8. doboz 17/d.

35 Füredi József ideiglenes ügyvivő 1956. április 19-i jelentése. MNL XIX-J-1-j-1945–1964-Korea 12. doboz 27/a.

detét vette a személyi kultusz elleni harc. A várakozások azonban túlzottan bizonyultak. 1956 júniusában a magyar ügyvivő már arról számolt be jelentésében, hogy az országban semmi jele sincs annak, hogy a személyi kultuszt csökkenteni próbálnák, továbbra is mindenhol jelen vannak Kim Ir Szen arcképei és szobrai.³⁶ Fontos kiemelni, hogy közvetlenül a magyar forradalom kitörése előtt, 1956 októberében a budapesti észak-koreai nagykövetség tanácsosa látogatást tett a Külügyminisztériumban. A Magyar Nemzeti Levéltárban őrzött dokumentumok tanúsága szerint az illetékes osztályvezető arról kérdezte a koreai diplomatát, hogy az SZKP XX. Kongresszusának jegyében ők tesznek-e lépéseket a személyi kultusz felszámolására. A koreai tanácsos azonban közölte, hogy a személyi kultusz kérdésköre náluk „nem olyan súlyos probléma, mint az európai testvérországokban.”³⁷

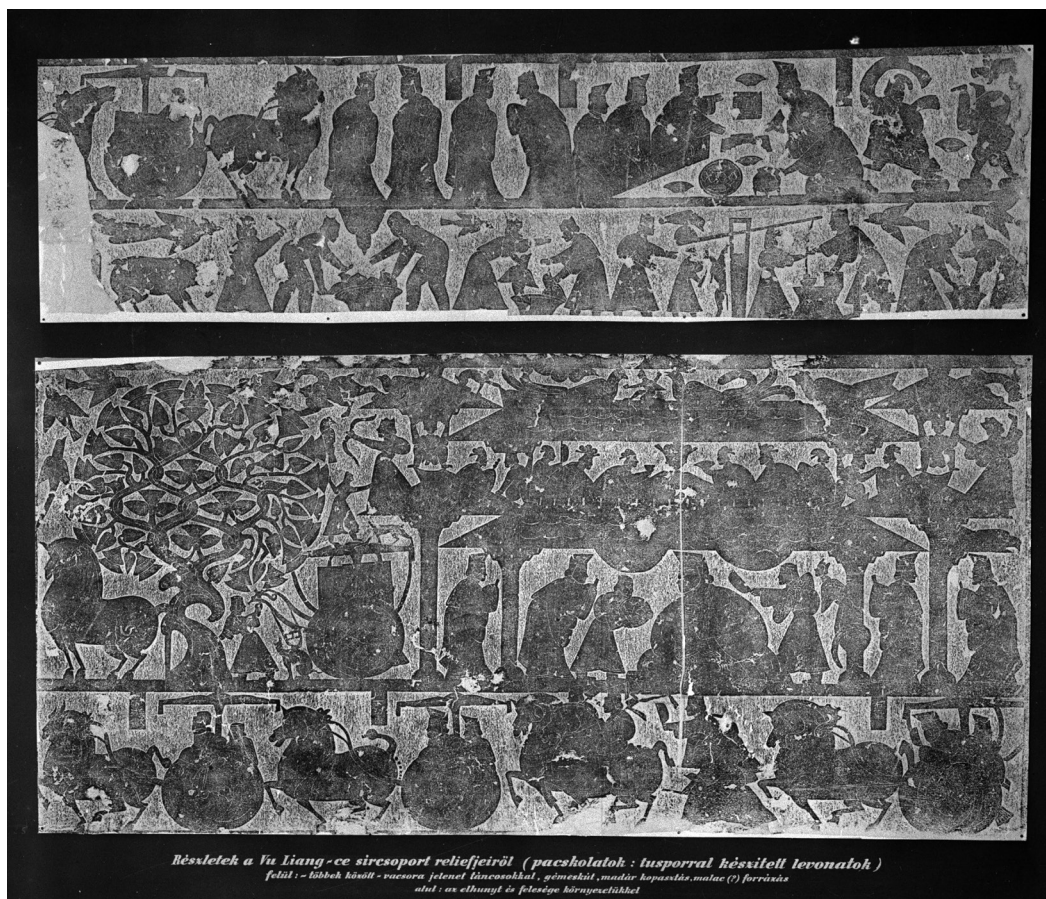
1956 őszén a phenjani vezetés természetesen rendkívül negatívan reagált a Magyarországról érkező hírekre. A *Rodong Sinmun* című pártlap napi rendszerességgel közölte a szovjet jelentéseket a budapesti helyzetről, az eseményeket „zavargásnak” minősítve. A phenjani vezetés végül egy radikális döntéssel reagált a fejleményekre: a Magyarországon tanuló csaknem ezer észak-koreai diákot sürgősen hazaszállítják. A lépést az indokolta, hogy az észak-koreai fiatalok minél kevesebb személyes tapasztalatot szerezzenek a magyarországi eseményekkel kapcsolatban. A diákok közül többen részt vettek a forradalom harcaiban: számos visszaemlékezés említi

12. kép

Li Csong Von koreai akadémikus történész és Kje Üng Szang koreai akadémikus, a Phenjani Selyemhernyó Tenyésztési Kutató Intézet vezetője a kertben dr. Horváth Tibor igazgatóval a Hopp Ferenc Kelet-ázsiai Művészeti Múzeumban tett látogatásukon. Budapest, 1955. május 19. MTI Fotó/ Magyar Fotó: Jónás Pál

36 Füredi József ideiglenes ügyvivő 1956. június 4-i jelentése. MNL XIX-J-1-j-1945-1964-Korea 12. doboz 27/a.

37 A budapesti Külügyminisztérium feljegyzése. MNL XIX-J-1-k-1945-1964-Korea 2. doboz 17/d.

13. kép.

A Korea legrégebbi fal-
 festményei című kiállítá-
 s részlete a Hopp Ferenc
 Kelet-ázsiai Múzeumban.
 Budapest, 1956. június 21.
 MTI Fotó: Kulka Ernő

meg a koreai diákok felbukkanását, akik a fegyverek kezelésétől kezdődően a barikádok építéséig több helyszínen is segítséget nyújtottak a felkelőknek.³⁸ A forradalom idején négy különböző helyszínen tartózkodtak magyar állampolgárok a KNDK-ban: a Gépexi vállalat koordinálásában gyárépíté-
 seken dolgozó szakemberek Kuszongban, Szuncshonban és Phenjanban, valamint a Koreai Magyar Kórház orvosai Szarivon városában. Az orvosok és a kórház személyzete természetesen értesültek a budapesti eseményekről, sőt közülük többen táviratokat is kaptak hozzátartozóiktól.³⁹ Egy bőrgyógyász szakorvos – miután táviratot kapott arról, hogy családja elhagyta Magyarországot – kollégái között felvetette a disszidálás gondolatát. A bőrgyógyász Panmindzsonon keresztül meg is próbálta elhagyni a szocialista tömb területét, de a KNDK hatóságai még Keszongnál feltartóztatták.⁴⁰

Az 1956-os forradalmat követően Magyarország és a KNDK kapcsolatai érezhetően hidegebbé váltak. 1957 júniusában aláírásra került a Koreai Magyar Kórház átadásáról szóló jegyzőkönyv: az utolsó magyar orvos-csoport is hazatért, az intézmény működtetését a KNDK Egészségügyi Minisztériuma vette át. Mindeközben a hazaszállított koreai diákok további tanulmányainak támogatására Budapesten – a Műszaki Egyetem és az Építőipari Egyetem szervezésében – létrehozták a Magyar–Koreai Művelődési Társaságot. A szervezet 1957 nyarán már el is küldte első tankönyvszállítmányát a KNDK-ba, a magyar fél csupán annyi kérést fogalmazott meg a koreaiak

38 A témáról bővebben: Csoma 2012, 50–64.

39 A phenjani magyar nagykövetség jelentése. MNL XIX-J-1-j-1945–1964-Korea 9. doboz 13/g.

40 A phenjani magyar nagykövetség jelentése. MNL XIX-J-1-j-1945–1964-Korea 9. doboz 13/g.

felé, hogy a könyvek a „legmegfelelőbb” módon álljanak a hazaszállított diákok rendelkezésére.⁴¹ Práth Károly phenjani magyar nagykövet 1958 februárjában írt jelentésében ugyanakkor célzott rá, hogy a koreai hatóságok korlátozzák a könyvek elérhetőségét. A misszióvezető a következőképpen számolt be a helyzetről:

„Megjegyezni kívánjuk, hogy a véleményünk szerint a koreai elvtársak többek között a fenti módon igyekeznek biztosítani azt is, hogy a visszatért diákok, akik közül egyesekben igen mély nyomokat hagytak a Magyarországon átélt ellenforradalmi események, valóban csak olyan könyvekhez jussanak, amelyek műveltségüket, tudásukat, szakképzettségüket segítik elő.”⁴²

A Magyarországról hazaszállított koreai diákok számára eközben egyre nehezebbé vált a kapcsolattartás a phenjani magyar külképviselettel. 1960 végén örösztok jelentek meg a diplomáciai képviselet előtt, hogy igazoltassák a nagykövetségre belépő koreai állampolgárokat.⁴³ 1961 februárjában Práth Károly nagykövet arról számolt be jelentésében, hogy a KNDK Külügyminisztériuma a „kétes elemek” esetleges behatolásának megakadályozásával indokolta a lépést. A koreai diákok közül többen próbálkoztak azzal is, hogy postai úton rendeljenek meg magyar folyóiratokat és szaklapokat, de a helyi postahivatalok nem fogadták el a magánszemélyek megrendeléseit. Az 1960-as évek elején a magyar nagykövetség még megpróbált közbenjárni a KNDK Külügyminisztériumánál, de nem sikerült eredményt elérni.

Magyarország és a KNDK kapcsolatai tehát fokozatosan kiüresedtek, amihez nagyban hozzájárult a szovjet–kínai konfrontáció is. A phenjani rezsim ugyanis nem akart egyértelműen állást foglalni a két szocialista nagyhatalom konfliktusában és sajátos hintapolitikába kezdtek. Az 1980-as évek közepére Magyarország és a KNDK kapcsolatai teljesen formálissá váltak, amiben nagy szerepet játszott az is, hogy a nyugati világgal kiegyensúlyozott viszonyra törekvő Kádár-rendszerrel szemben Kim Ir Szen szívesebben ápolt kapcsolatokat a „keményvonalas” szocialista országokkal.⁴⁴ Az évtized második felére így a kelet-európai térségből Észak-Korea legszorosabb partnerei Románia és az NDK lettek. 1988-ban a phenjani vezetés hatalmas felháborodással vette tudomásul, hogy Magyarország és Dél-Korea megállapodott, hogy állandó képviseletet nyitnak egymás fővárosában. 1989 februárjában pedig a teljes körű diplomáciai kapcsolatok felvételéről értesülve kiutasították az országból dr. Kornidesz Mihály magyar nagykövetet. A phenjani vezetés a diplomáciai kapcsolatok szintjét ügyvivői szintre csökkentette, majd pár hónappal később hazarendelték Magyarországon tanuló diákjaikat is. Miként a phenjani magyar misszió egyik korabeli jelentéséből kiderül, 1989 októberének végén Kim Ir Szen – az éppen távozó csehszlovák nagykövet búcsúztatásán – óva intett a Lengyelországban és Magyarországon zajló folyamatoktól: meglátása szerint a lengyel

41 A phenjani magyar nagykövetség jelentése. MNL XIX-J-1-k-1945–1964-Korea 9. doboz 18/b.

42 A phenjani magyar nagykövetség jelentése. MNL XIX-J-1-k-1945–1964-Korea 9. doboz 18/b.

43 A phenjani magyar nagykövetség jelentése. MNL XIX-J-i-j-1945–1964-Korea 8. doboz 5/g.

44 A témáról bővebben: Csoma 2019a.

kommunisták önként mondtak le a hatalomról, a magyarok pedig maguk számolták fel a saját pártjukat.⁴⁵

Tíz évvel később, 1999-ben a magyar kormány úgy döntött, hogy a phenjani magyar külképviselet felfüggeszti tevékenységét. Attól kezdődően évenként át a pekingi magyar diplomáciai misszió felelt a KNDK-ért, 2009-óta pedig a szöuli magyar nagykövetséghez tartoznak az Észak-Koreával kapcsolatos ügyek. A KNDK részéről az ország bécsi külképviselete felelős a hazánkkal történő kapcsolattartásért.

Magyarország és Dél-Korea kapcsolatainak létrejötte

Annak ellenére, hogy Magyarország és a Koreai Köztársaság között a hidegháború éveiben nem volt közvetlen kapcsolat, az 1956-os forradalom híre komoly visszhangot váltott ki a Koreai-félsziget déli részén. 1956 őszén a magyar forradalmat támogató tömegrendezvényekre került sor Szöulban, amelyek arra biztatták az észak-koreai lakosságot, hogy ők is kelljenek fel a kommunista uralom ellen. A Magyarország melletti kiállítás egyik legfontosabb és legkevésbé ismert részlete az, hogy a szöuli Yonsei Egyetemen kilenc diák szabadcsapat szervezésébe kezdett. A formálódó alakulat a Magyar Szabadságot Védő Önkéntes Diákkatonák (Honggari Csajuszuhó Hakto Üijonggun) nevet kapta, szervezője Li Man Szob negyedéves politikatudomány és diplomácia szakos hallgató volt, másik központi alakja pedig Ju Dzse Gon elsőéves diák. A formálódó szabadcsapat tagjai felkeresték Kim Jong U nemzetvédelmi minisztert, akit arra kértek, hogy segítsen eljuttatni őket a Vasfüggöny mögötti Magyarországra. Bár a tárcavezető elmagyarázta a lelkes diákoknak, hogy küldetésük megvalósíthatatlan, az egyetemisták kiállításának mégis komoly szimbolikus jelentősége van a kétoldalú relációban.⁴⁶ A fentiekkel egyidejűleg Li Szin Man elnök 1000 dollárt, a dél-koreai Vöröskereszt pedig 3000 dollárt küldött a magyar menekültek megsegítésére. A pénzt a szöuli amerikai nagykövetségnek adták át, hogy juttassák el a rászorulóknak. Stephen Jin-Woo Kim amerikai kutató ugyanakkor könyvében azt állítja, hogy Li Szin Man a fentebb említettnél jóval nagyobb összeget, 10 ezer dollárt küldött a Nemzetközi Vöröskereszt útján az ausztriai menekülttáborokban várakozó magyarok megsegítésére.⁴⁷ 1957. január 17-én a dél-koreai filmhíradó pedig arról számolt be, hogy a koreai lakosság 6 millió 600 ezer von készpénzt gyűjtött össze a magyar menekültek javára, amiből a dél-koreai Vöröskereszt 16 ezer 800 yard mennyiségű pamutot vásárolt, amelyet útnak indítottak az Ausztriában tartózkodó magyar menekültek részére.⁴⁸

Az 1980-as évek közepére a Koreai Köztársaság fejlett ipari országgá vált, így magyar részről már alapvető gazdasági érdekek fűződtek ahhoz, hogy hazánk valamilyen formában kapcsolatot létesítsen Dél-Koreával. Ebben az időszakban már mindenki evidenciában tartotta, hogy 1988-ban Szöulban fogják megrendezni a Nyári Olimpiai Játékokat, amelyen a szocialista országok is részt fognak venni. Az MSZMP reformkommunista szárnya, elsősorban Horn Gyula külügyminisztériumi államtitkár igyekezett lépé-

45 Pataki Sándor phenjani ügyvivő 1989. november 15-i jelentése. MNL XIX-J-1-k 1988–1989 72. doboz 81-1.

46 A témáról bővebben: Csoma 2021d.

47 Kim 2001, 252.

48 *Tehan Njuszü* filmhíradó. 100.

seket tenni annak érdekében, hogy a pártvezetés nyisson Dél-Korea felé. Az erőfeszítések eredményeképpen 1987 decemberében a budapesti Átrium Hotelben megkezdte tevékenységét a KOTRA képviselője, majd pedig 1988 márciusában megnyílt a Magyar Gazdasági Kamara szöuli kirendeltsége.

1988 májusában lezajlott az MSZMP országos értekezlete. Kádár Jánost a párt élén Grósz Károly váltotta, aki miniszterelnök-pártfőtitkárként már pragmatikusabban viszonyult a teljes körű diplomáciai kapcsolatok felvételének kérdéséhez. A következő hónapban Demjén Sándor, a Magyar Hitelbank elnöke utazott Szöulba, ahol jelezte a Magyar Népköztársaság készségét a kétoldalú diplomáciai kapcsolatok kialakítására. Egyben jelezte a magyar fél igényét a megkötendő gazdasági csomagra vonatkozóan, amelynek értéke 1 milliárd dollár lett volna. Az ideológiamentes kapcsolatépítéshez Ro The U államfő „Északi politika” (Pukbangcsongcshek) nevű új programja biztosított kedvező hátteret, amelyet a szöuli kormányzat 1988. július 7-én hirdetett meg. Ebben Szöul alapvető bizalomerősítő lépéseket ajánlott Phenjannak, továbbá kifejtette elkötelezettségét, hogy szeretné normalizálni kapcsolatait a szocialista országokkal. Két nappal az „Északi politika” meghirdetése előtt titkos tárgyalások céljából Budapestre érkezett Pak Cshol On elnöki tanácsadó. Pak tájékoztatta a magyar vezetést az ország új külpolitikai törekvéseiről, valamint jelezte, hogy szeretne találkozni Grósz Károssal, amelyre július közepén sor is került.⁴⁹ Nem sokkal később, 1988. augusztus elején újabb magyar delegáció utazott Szöulba. A tárgyalásokon megállapodtak arról, hogy a két ország még a Szöuli Olimpiai Játékok megkezdése előtt konzuli szintű összeköttetést létesít egymással, majd pedig fél éven belül felveszik a teljes körű diplomáciai kapcsolatokat. A megszületett egyezség részleteinek pontosítására augusztus 25-én Pak Cshol On ismét Budapestre érkezett. A két lépcsőben történő kapcsolatfelvételről szóló kompromisszumos döntést végül augusztus 26-án írták alá, az eseményen jelen volt Horn Gyula külügyminisztériumi államtitkár is.⁵⁰

A Magyar Népköztársaság és a Koreai Köztársaság között 1989. február 1-jén jött létre a teljes körű diplomáciai kapcsolat, amelyet a nagykövetek kölcsönös akkreditálása követett. Fontos megemlíteni, hogy a történelmi események után 30 évvel, 2019 februárjában Pak Cshol On volt elnöki tanácsadó – e sorok írójának felterjesztése alapján – megkapta a Magyar Érdemrend Középkeresztje kitüntetését.⁵¹ Pak úr kezdeményezésére pedig Szöulban megalakult az első Koreai–Magyar Baráti Társaság, amelynek alapító elnöke a fent említett Ro The U államfő fia, Ro Dzse Hon úr lett.⁵²

49 A szerző interjúja Torzsa István úrral Budapesten. 2008. november 6.

50 A felállítandó állandó képviselők vezetői az 1961-es Bécsi Konvencióban meghatározott jogokkal rendelkeztek, de nem használhatták diplomáciai rangjukat. A beosztottak viszont bármely más külképviselet dolgozóihoz hasonlóan használhatták rangjukat.

51 Hungarian honor. *Korea Joongang Daily*, 2019. február 12.

52 Ro Jae-hun and Jang Si-ho receive Gold Cross of Merit on Hungary's National Day. *The Korea Herald*, 2021. augusztus 24.

OP KOREAI KAPCSOLATOK

Magyarország és a Koreai-félsziget közötti kapcsolattörténet néhány fontos állomása az Orient-Projekt.hu gyűjtésében.

A koreai államalakulatok hivatalos pecsétjei (injang) az idők során:

- 1907**
Baráthosi Balogh Benedek magyar néprajzkutató látogatása a Koreai Császárságban, tapasztalatai alapján készíti el *Korea a hajnalpír országa* című monográfiát.
- 1908**
Dr. Bozóky Dezső hajóorvos látogatása a Koreai Császárságban, melyről később a *Két év Kelet-Ázsiában* című könyvében számol be. Az általa készített 1. képen Szöul déli városkapuja.

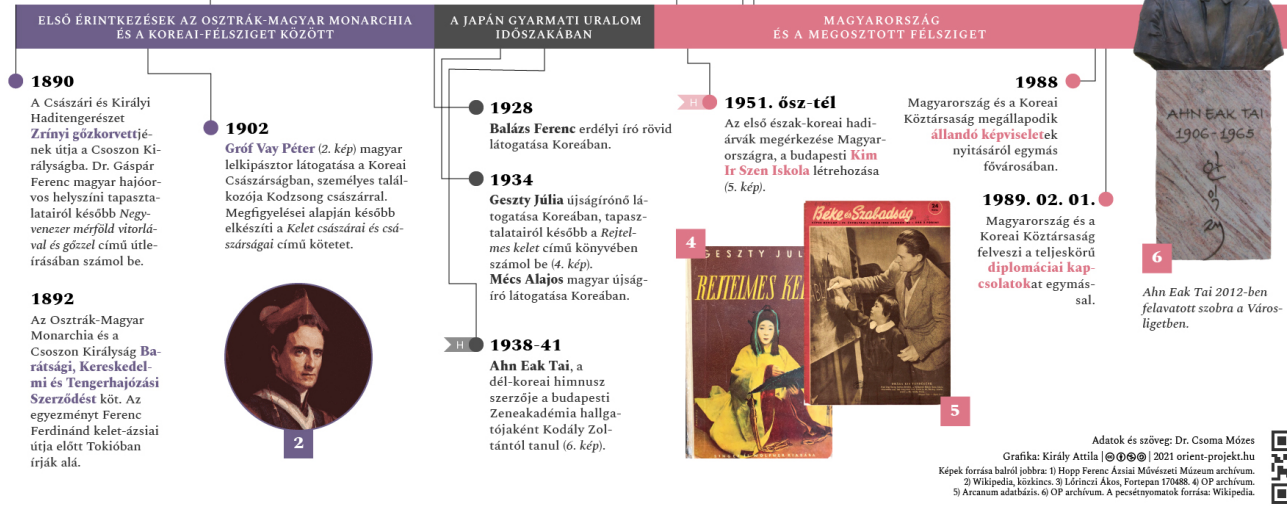
- 1950**
Simics Sándor magyar követ megérkezése a KNDK-ba. Magyar orvoscsoporthoz a KNDK-ban (3. kép), a Rákosi Mátyas Kórház létrehozása.

- 1956. ősz-tél**
Nagyarányú **szolidaritási mozgalom** Dél-Koreában a magyar forradalom mellett. Az észak-koreai vezetést sokkolja a magyar forradalom híre, **hazarendelik diákjait** Magyarországról.
- 1957**
Az **utolsó magyar orvoscsoporthoz** hazatérése a KNDK-ból, a magyar kórház működtetését a KNDK Egészségügyi Minisztériuma veszi át.

AHN EAK TAI
1906-1963

Ahn Eak Tai 2012-ben felavatott szobra a Városligetben.

14. kép. Magyarország és a Koreai-félsziget közötti kapcsolattörténet néhány fontos állomása az Orient Projekt gyűjtésében

Nyilatkozatok

Adatelérhetőségi nyilatkozat. A szerző megerősíti, hogy a mű eredményeit alátámasztó kutatási adatokat a tanulmány tartalmazza.

Összeférhetlenségi nyilatkozat. A szerző nyilatkozik, hogy összeférhetlenség nem áll fenn.

Szerzői jogi nyilatkozat. Ez a mű a Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Ne változtasd! 4.0 nemzetközi licenz feltételeinek megfelelően felhasználható. (CC BY-NC-ND 4.0) <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Felhasznált irodalom

- Balázs F., (1975). *Bejárom a kerek világot*. Bukarest: Kriterion Könyvkiadó.
- Baráthosi Balogh B., (1929). *Korea, a hajnalpír országa*. Budapest: A szerző kiadása.
- Borathosi Bollogu B., (2005). *Khoria, choyong'han achim'ui nara*. Fordította, jegyzetekkel ellátta, valamint a zárótanulmányt írta: Csoma M. Seoul: Jipmoon Dang.
- Bozóky D., (1911). *Két év Kelet-Ázsiában. China és Korea*. Nagyvárad: A szerző kiadása.
- Csoma M., (2009). Baráthosi Balogh Benedek a Csozon-dinasztia végnapjait élő Koreai-félszigetről. *Távol-keleti Tanulmányok* 1(1), 111–124. [Hozzáférés: 2023. 03. 03.] http://www.konfuciuszintezet.hu/letoltesek/tkt/tkt_2009-1/pdf/07-Csoma_06-07.pdf

Adatok és szöveg: Dr. Csoma Mózes
Grafika: Király Attila | © OP | 2021 orient-projekt.hu
Képek forrása balról jobbra: 1) Hopp Ferenc, Ásiai Művészeti Múzeum archívum. 2) Wikipedia, közkincs. 3) Léfinézi Akos, Fortepan 170488. 4) OP archívum. 5) Arcanum adatbázis. 6) OP archívum. A pecsétnyomatok forrása: Wikipedia.

- Csoma M., (2012). *Koreaiak Magyarországon az 1950-es években*. Budapest: L'Harmattan Kiadó.
- Csoma M., (2014). *1989. Diszkózene a Kvangbok sugárúton. Észak-Korea a rendszerváltozások évében*. Budapest: L'Harmattan Kiadó.
- Csoma M., (2015). *Sövény Aladár, a hazai koreanisztika úttörője. Egy elfeledett magyar tudós megfigyelései a Koreai-félszigetről*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó.
- Csoma M., (2019a). How Hungary and South Korea came together. *Korea Joongang Daily*, 2019. január 20. [Hozzáférés: 2023. 03. 03.] <https://koreajoongangdaily.joins.com/2019/01/20/diplomacy/How-Hungary-and-South-Korea-came-together/3058425.html?detailWord=>
- Csoma M., (2019b). Hungary's sympathy for Korean independence. *Korea Joongang Daily*, 2019. március 17. [Hozzáférés: 2023. 03. 03.] <https://koreajoongangdaily.joins.com/2019/03/17/columns/Hungarys-sympathy-for-Korean-independence/3060678.html?detailWord=>
- Csoma M., (2019c). The forgotten people connecting Hungary, Korea. *Korea Joongang Daily*, 2019. május 14. [Hozzáférés: 2023. 03. 03.] <https://koreajoongangdaily.joins.com/2019/05/14/columns/The-forgotten-people-connecting-Hungary-Korea/3063033.html?detailWord=>
- Csoma M., (2019d). Diplomats in Pyongyang in the 1950s. *Korea Joongang Daily*, 2019. július 28. [Hozzáférés: 2023. 03. 03.] <https://koreajoongangdaily.joins.com/2019/07/28/columns/Diplomats-in-Pyongyang-in-the-1950s/3066084.html?detailWord=>
- Csoma M., (2019e). An Austro-Hungarian voyage around Korea in 1908. *Korea Joongang Daily*, 2019. október 10. [Hozzáférés: 2023. 03. 03.] <https://koreajoongangdaily.joins.com/2019/10/10/columns/An-AustroHungarian-voyage-around-Korea-in-1908/3068889.html?detailWord=>
- Csoma M., (2020a) The first Hungarian envoy in North Korea. *Korea Joongang Daily*, 2020. március 22. [Hozzáférés: 2023. 03. 03.] <https://koreajoongangdaily.joins.com/2020/03/22/socialAffairs/The-first-Hungarian-envoy-in-North-Korea/3075210.html?detailWord=>
- Csoma M., (2020b). A mosaic tracing the unknown years of Choi Seung-hee. *Korea Joongang Daily*, 2020. augusztus 20. [Hozzáférés: 2023. 03. 03.] <https://koreajoongangdaily.joins.com/2020/08/20/national/diplomacy/Choi-Seunghee-iconic-dancer/20200820164000423.html?detailWord=>
- Csoma M., (2021a). *Korea története. A két koreai állam történelemszemléletének összehasonlításával*. (Bővített kiadás.) Budapest: Antall József Tudásközpont.
- Csoma M., (2021b). *Rákosi Mátyás Kórház, Észak-Korea*. Budapest: Ludovika Egyetemi Kiadó.
- Csoma M., (2021c). Hungarian journalist gets taste of Korea in 1934. *Korea Joongang Daily*, 2021. március 31. [Hozzáférés: 2023. 03. 03.] <https://koreajoongangdaily.joins.com/2021/03/31/national/diplomacy/hungarian-journalist-young-girl-korea-in/20210331193300333.html>
- Csoma M., (2021d). Hungarian students meet Syngman Rhee in 1957. *Korea Joongang Daily*, 2021. október 20. [Hozzáférés: 2023. 03. 03.] <https://koreajoongangdaily.joins.com/2021/10/20/national/diplomacy/Hungary-Syngman-Rhee-Seoul/20211020200827486.html?detailWord=>
- Faludi P., (1981). *Mit kell tudni a KNDK-ról*. Budapest: Kossuth Könyvkiadó.
- Fendler K., (2007). Austro-Hungarian Archival Sources of Korean History (1884–1910). *Seoul Journal of Korean Studies* 20(2), 221–235.

- Gáspár F., (1892). *Negyvenezer mérföld vitorlával és gőzzel*. Budapest: Singer és Wolfner.
- Geszty J., (1937). *Rejtelmes kelet*. Budapest: Singer és Wolfner.
- Horn Gy., (1991). *Cölöpök*. Budapest: Zenit könyvek.
- Kim, S. Jin-Woo, (2001). *Master of Manipulation. Syngman Rhee and the Seoul-Washington Alliance 1953–1960*. Seoul: Yonsei University Press.
- Méray T., (1952). *Tanuságtétel. Riportok a harcoló Koreáról*. Budapest: Szikra.
- Méray T., (1953). *Koreai jelentés*. Budapest: Szikra.
- Nahm, C. A., (1988). *Korea – Tradition and Transformation. A History of the Korean People*. New Jersey–Seoul: Hollym.
- Pagodák árnyékában*. (1944). Babos Sándor magyar misszionárius levelei alapján összeállította Némethy S. Budapest: Magyar Református Külmisziói Szövetség.
- Park, Song-sun, (2019). *Hanguk tongripundong'kwa Honggari*. [A koreai függetlenségi mozgalom és Magyarország]. In: *Hanguk'kwa Honggari tongripundong'ui kiok'kwa kyocha*. [A koreai és a magyar függetlenségi mozgalom emlékezete]. A Dankook Egyetem szimpóziumának konferenciakötete. Jukjon (Dél-Korea): Dankook University
- Shen, Z., Xia, Y., (2018). *A Misunderstood Friendship: Mao Zedong, Kim Il-sung, and Sino-North Korean relations, 1949-1976*. New York: Columbia University Press.
- Gróf Vay P., (1906). *Kelet császárai és császárságai*. Budapest: Franklin-Társulat.
- Vay P., (1918). *A keleti féltekén*. Budapest: Franklin-Társulat.